

Trygve Norum: „Inițiative, căutări au existat și există în teatrul norvegian”

— Evident: Ibsen, Björnson... Dar aceste nume evocate ori de câte ori se aduce vorba despre teatrul norvegian riscă să copleșească cu gloria lor, realitățile lui de azi. Realități mai modeste, e drept, și legate nu atât de o dramaturgie actuală, care să fi avut parte de consacrare internațională — cit de pulsația sănătoasă, viguroasă a vieții teatrale, în sine.

Curmînd astfel, de la bun început, „intrarea în materie” schițată de noi pe făgașul unor date cunoscute, Trygve Norum, teatrolog din Oslo, ne zîmbește prietenos și, fără să aștepte o nouă întrebare din parte-ne, continuă:

— Gîndiți-vă că la Oslo, oraș cu o populație de circa 400.000 de oameni, există șapte teatre, iar în restul țării mai avem cite un teatru permanent la Drontheim și Stavanger și două la Bergen. Și asta, la 4.000.000 de locuitori! E limpede că nu poate fi vorba de un sector stagnant al vieții noastre culturale.

— Într-adevăr. Dar ați citat trei orașe, în afară de capitală. Cum rămîne cu populația din nenumăratele așezări semiorășenești sau satești înșirate de-a lungul coastei și al căilor de comunicație din interior? Datorită însăși formei alungite a țării dv., problema distanței de cele citeva centre trebuie să se pună pe alocuri destul de acut. Cum ajung oamenii de acolo la teatru?

— Aș spune, că teatrul ajunge la ei. Din 1949 ființează la noi „Riksteatret” (Teatrul de stat de turnee), cu un ansamblu propriu, stabil. Grație lui s-a putut ajunge în anii din urmă la un public nou, ale cărui reacții nealterate vor stimula — să nădăjduim — spre noi realizări pe cei ce lucrează la noi în domeniul teatrului. De altfel, țin să precizez că încă din 1948 a fost adoptată o lege prin care absolut toate teatrele din țară sînt obligate să efectueze anual un număr oarecare de turnee. În această privință, „Riksteatret” colaborează sistematic cu celelalte formații.

— Din cele șapte teatre din Oslo, care este acela a cărui „personalitate” vi se pare mai semnificativă?

Trygve Norum stă pe gânduri o clipă, cumpănindu-și vădit răspunsul :

— Socotesc nimerit să vă vorbesc mai pe larg despre „Folksteatret” (Teatrul Poporului). El este rodul unei largi mișcări populare, ale cărei începuturi datează din anii imediat următori primului război — de prin 1919, 1920. Inițial, a fost vorba de o organizație menită să asigure membrilor ei vizionarea spectacolelor de teatru la prețuri modeste. Sprijinită de sindicate, mișcarea pentru un teatru al poporului a luat apoi amploare, recrutând un număr crescând de membri: la un moment dat, după al doilea război mondial, se ajunsese la 15.000. Un timp — mai precis: opt ani — mișcarea a avut și un organ de presă propriu, revista „Tribunen”, care apărea de nouă ori pe an într-un tiraj de 13—15.000 de exemplare. În treacăt fie zis, am fost eu însumi redactor la acea revistă. Dar dificultățile financiare ne-au silit să încetăm apariția... În sfârșit, în 1950 s-a putut păși la amenajarea unei săli proprii, actualul Teatru al Poporului. Repertoriul a început prin a fi selecționat cu seriozitate, iar punerile în scenă, realizate cu grijă, au ținut poate mai puțin la satisfacerea gustului publicului, cât la formarea lui. Numai că... blestematele dificultăți financiare și-au virit și aici coada; fostul director artistic H. J. Nilsen a fost nevoit să-și dea demisia și acum „Folksteatret” a apucat pe făgașul unui repertoriu mai facil, dar cu efecte „de casă” sigure.

Apoi este Teatrul Nou, care ca și Teatrul Norvegian, joacă exclusiv piese în limba norvegiană nouă — landsmal.

Interlocutorul nostru se întrerupe așteptând, pesemne, o reacție din partea noastră: știm sau nu ce reprezintă, de fapt, limba norvegiană nouă? Nu ne sfîim să-i cerem precizări.

— Spre deosebire de riksmal — cuvintul înseamnă: limba statului — care are multe contingente cu daneza, landsmal — textual: limba țării — se apropie mai cu seamă de suedeză. Creatorul ei a fost scriitorul erudit și autodidact Ivar Aasen, care a trăit pe la mijlocul secolului trecut. El însuși fiu de țăran, Aasen a cutreierat țara în lung și lat, a studiat dialectele și pe baza lor a conceput o limbă nouă, cu elemente curat norvegiene. Într-un fel, e o limbă „confeccionată”, dar nu poate fi calificată ca artificială, pentru că izvorul ei sînt dialectele vii, vorbite de popor. Landsmal s-a afirmat tot mai mult, alături de riksmal, la radio, în școli, în manuale. La examenele de stat, de pildă, candidații trebuie să dea cite o lucrare scrisă în fiecare din cele două graiuri; la universități se țin cursuri paralele; studenții originari de la oraș utilizează cu mai multă ușurință riksmal, pe cînd preferința celor veniți de la țară merge spre landsmal. Dar, în orice caz, trebuie să fie stăpîni pe amîndouă, ceea ce — veți recunoaște — nu le facilitează munca...

— *...Și nici oamenilor de teatru — completăm noi, doritori „să revenim la cîle noastre”. Ne-ați dat a înțelege, la începutul convorbirii, că dramaturgia norvegiană nu e astăzi la înălțimea marilor ei înaintași. Nu sînt, totuși, indicii că ar fi în curs un proces de improspătare a forțelor și pe acest plan?*

— Da și nu. Da, pentru că numeric producția dramaturgică originală crește. Gîndiți-vă că la ultimul concurs pentru autori scandinavi, organizat de Uniunea Teatrelor Nordice, Norvegia a prezentat 121 de piese. Se afirmă talente incontestabile: Tormod Skagestad, a cărui piesă *Securea rămîne sub copac* a fost premiată la concursul amîntit, Finn Havrevold, autorul unei comedii psihologice de mare subțirime *Eva și Johannes*, jucată acum doi ani pe scena Teatrului Național, Farjei Vesaas, distins cu Premiul Național pentru piesa-poem *Se luminează de zori* și alții. Vă mai pot cita numele lui Axel Kielland, scriitor cu renume bine stabilit în țările scandinave. Una din piesele sale recente, *Stăpînul și slujitorii lui*, a stîrnit vilvă și grație subiectului; este vorba de un caz judiciar foarte dezbătut de opinia publică norve-

giană: al unui episcop care, pentru a înlătura din calea lui eventualii concurenți, a recurs la falsificări de acte și scrisori anonime.

La drept vorbind, dramaturgii noștri se cam feresc de tematica de actualitate, în ceea ce are ea esențial. Producția dramatică lincezește încă în matca unui pseudo-psihologism asocial, propriu comediilor și dramelor burgheze. De aci și slăbiciunile ei. Nu ne rămâne decît să regretăm că războiul ne-a răpit o personalitate atît de bogată ca Nordal Grieg. Era un poet în toată puterea cuvîntului, un om cu vederi net progresiste. Avionul pe bordul căruia se afla, în calitate de corespondent de război detașat pe lingă o escadrilă de bombardiere, a fost doborît în 1943, deasupra Berlinului. Ne-au rămas prea puține scrieri de la el, mai ales o piesă: *Onoarea noastră și puterea noastră*, care stîrnește și astăzi încă polemici pătimașe... din pricina temei ei — și Tryggve Norum zimbește cu subînțeles — : tratează despre profitorii războiului (primului, firește) și despre cei ce i-au căzut jertfă. Calitățile piesei nu sînt contestate de nimeni. Dacă Grieg ar fi fost în viață, ar fi avut acum 44 de ani — adică abia ar fi atins maturitatea creatoare..

— *În lipsa unei dramaturgii naționale mai viguroase, ce nume figurează cu precădere în repertoriul teatrelor norvegiene ?*

— Brecht, Miller, Anouilh, Eliott — aceștia, în primul rînd. Cehov, Leonov -- *Inviazia* e o piesă care deșteaptă ecouri în inimile norvegienilor — și Sartre.

Trebuie să vă mai spun că între 1945 și 1951 a existat, tot la Oslo, un Studio Stanislavski, fondat și animat de un grup de tineri entuziaști ai teatrului, proveniți din rîndurile mișcării ilegale, de rezistență. Repertoriul acestui studio era ales cu deosebită grijă, dar grupul nu s-a putut menține un timp mai îndelungat, din cauze materiale. Erau mai mult amatori, dar amatori de foarte bună calitate și dintre care mulți au devenit cu timpul actori profesioniști. Ei s-au încumetat să joace și teatrul lui Cehov și al lui Brecht...

După cum vedeți — *a încheiat Tryggve Norum* — inițiative, căutări au existat și există. Însă nu-i mai puțin adevărat că oamenii noștri de teatru întîmpină greutăți materiale considerabile. Poate că sînt totuși prea multe teatre — cel puțin la Oslo; din această cauză, uneori, ele nu se pot menține pe linia de plutire, decît cu prețul unor concesii regretabile în materie de repertoriu, situație ce nu e încurajatoare pentru dramaturgi. Dar, urma alege și noi avem încredere în roadele viitorului.

S. T.